

Sygn. akt I UK 370/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania A. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 maja 2008 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 czerwca 2006 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Pomiędzy A. M. a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. wskutek odwołania wnioskodawcy toczyło się przed Sądem Okręgowym w K. postępowanie w sprawie o przyznanie renty stałej z tytułu całkowitej niezdolności

do pracy, zamiast przyznanej decyzją z dnia 2 listopada 2000 r. renty okresowej od 1 października 2000 r. do 30 czerwca 2001 r.. W tej sprawie, Sąd Okręgowy, dysponując materiałem dowodowym w postaci opinii biegłych sądowych lekarzy specjalistów kardiologa i nefrologa, stwierdził, że schorzenia wnioskodawcy wywołane przebyłym zabiegiem usunięcia nerki nie uzasadniają przyznania prawa do renty stałej. W konsekwencji, wyrokiem z dnia 7 marca 2002 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie, a apelacja ubezpieczonego została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 marca 2003 r. Ubezpieczony w dniu 20 kwietnia 2004 r. złożył skargę o wznowienie tego postępowania, którą Sąd Okręgowy odrzucił postanowieniem z dnia 1 października 2004 r., a zażalenie ubezpieczonego zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 12 stycznia 2005 r.

W dniu 18 maja 2001 r. ubezpieczony złożył kolejny wniosek i decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z dnia 15 lipca 2003 r. odmówiono mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wyrokiem z dnia 23 czerwca 2005 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. oddalił odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji. Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca ma wykształcenie średnie, prowadził działalność gospodarczą jako lakiernik, a w okresie od 28 listopada 1998 r. do 30 czerwca 2001 r. pobierał rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. W oparciu o opinię biegłych sądowych lekarzy specjalistów z zakresu chorób wewnętrznych i zawodowych oraz nefrologa Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca cierpi na stan po usunięciu lewej nerki z powodu guza nowotworowego z przerzutami do wątroby i lewego płuca, obecnie leczonego chemioterapią oraz na cukrzycę typu II i otyłość, a schorzenia te powodują, że należy go uznać za częściowo niezdolnego do pracy w okresie od 1 lipca 2001 r. do 30 maja 2003 r. (czyli od daty zaprzestania pobierania renty okresowej do momentu "wznowy" choroby nowotworowej), a także za całkowicie niezdolnego do pracy w okresie od 1 czerwca 2003 r. (gdy zostały udokumentowane przerzuty w chorobie nowotworowej) do 31 maja 2005 r. Biegli wskazali, że w prowadzonej poprzednio sprawie (VII U .../01) nie dysponowali dowodami "wznowy" procesu nowotworowego, jednak "w orzekaniu o wyzdrowieniu z choroby nowotworowej obowiązuje pięcioletni okres braku wznowy procesu". Wobec zaistniałych wątpliwości co do stanu zdrowia wnioskodawcy Sąd Okręgowy

dopuszczył dowód z opinii Zakładu Medycyny Sądowej w K., z której wynika, że w okresie od lipca 2001 r. do maja 2003 r. był on częściowo niezdolny do pracy, a od czerwca 2003 r. do chwili obecnej jest niezdolny do pracy całkowicie.

Sąd Okręgowy wywiódł, że wskutek wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 6 marca 2003 r. (w poprzedniej sprawie) zostało prawomocnie oddalone odwołanie od decyzji ZUS odmawiającej wnioskodawcy renty stałej. W ocenie Sądu pierwszej instancji, w tym zakresie wystąpiła powaga rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Tym niemniej, Sąd Okręgowy nie odrzucił odwołania, lecz je oddalił, gdyż jego częściowe odrzucenie "nie miałooby w sprawie zasadniczego znaczenia". Jednocześnie Sąd Okręgowy wskazał, że ustalenie momentu powstania kolejnej niezdolności wnioskodawcy do pracy daje podstawę do przyjęcia, iż nie został zachowany okres 18 miesięcy między ustaniem niezdolności do pracy, a powstaniem kolejnej niezdolności, określony w art. 61 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Do ubezpieczonego nie ma zastosowania art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wyłączający stosowanie art. 57 ust. 1 pkt 3 tej ustawy, gdyż ma on 19 lat, 7 miesięcy i 28 dni udokumentowanego stażu pracy.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 21 czerwca 2006 r., w uwzględnieniu apelacji ubezpieczonego zmienił wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał mu rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 lipca 2001 r. do dnia 31 maja 2003 r. oraz z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 1 czerwca 2003 r. do dnia 31 maja 2006 r. Sąd drugiej instancji uznał, że oddalenie prawomocnym wyrokiem odwołania od decyzji przyznającej prawo do okresowej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w poprzednim postępowaniu (VII U 981/01) oznacza, iż według stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.) nie były spełnione warunki z art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uprawniające do przyznania renty stałej, o którą ubiegał się wnioskodawca. Z tego względu ten prawomocny wyrok nie "zamykał wnioskodawcy drogi do ponownego złożenia wniosku o to świadczenie". Organ rentowy prawidłowo potraktował złożony przez ubezpieczonego wniosek z dnia 15

lipca 2003 r. jako nowy wniosek i skierował go na badanie lekarskie. Zdaniem Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy nietrafnie powołał się na art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż postępowanie "nie zmierzało do obalenia ustaleń prawomocnego wyroku", lecz miało na celu ustalenie spełnienia przez wnioskodawcę warunków do przyznania świadczenia po złożeniu nowego wniosku. Z tego względu sprawa "dotyczy innej materii" niż przedmiot postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem. W przypadku wnioskodawcy proces nowotworowy trwa w sposób ciągły od 1997 r., przy czym w okresie od lipca 2001 r. do maja 2003 r. wnioskodawca był częściowo niezdolny do pracy, a od czerwca 2003 r. do chwili obecnej jest on całkowicie niezdolny do pracy. Wnioskodawca spełnia więc warunki do przyznania mu renty na dalszy okres, a wstrzymanie renty było bezzasadne, gdyż nastąpiło w okresie nieprzerwanego stanu niezdolności ubezpieczonego do pracy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył w całości skargą kasacyjną, zarzucając nieważność postępowania, naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie i błędne uznanie przez Sąd Apelacyjny, iż w sprawie nie występuje powaga rzeczy osądzonej, podczas gdy "o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa została już prawomocnie osądzona". Ponadto skarżący zarzucił naruszenie art. 233 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny zebranego materiału dowodowego i "oparcie wyroku Sądu Apelacyjnego o mało wiarygodną opinię Zakładu Medycyny Sądowej CM UJ w K. co miało wpływ na wynik sprawy". W uzasadnieniu skargi kasacyjnej organ rentowy wywiódł w szczególności, że poprzedni prawomocny wyrok oddalający odwołanie wnioskodawcy, w którym "ustalono brak inwalidztwa", ma powagę rzeczy osądzonej. Zatem odwołanie od kolejnej decyzji organu rentowego, wydanej "w tym samym stanie faktycznym", podlegać powinno odrzuceniu z mocy art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. W ocenie organu rentowego, odwołujący się zaskarżył poprzednio decyzję o przyznaniu okresowej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i dążył do "jej wydłużenia" (nawet na stałe). Jednakże w poprzednim, prawomocnie zakończonym postępowaniu sądowym ustalono brak niezdolności do pracy ubezpieczonego poza okresem wskazanym w decyzji i oddalono ostatecznie jego odwołanie, co wytworzyło "stan powagi rzeczy osądzonej co do stopnia niezdolności do pracy odwołującego się w marcu 2003 r."

Dlatego nie mogło to być przedmiotem sporu w obecnym postępowaniu sądowym i dlatego doszło do nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że kontroli kasacyjnej nie może zostać poddany zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., gdyż przepis ten dotyczy sposobu oceny dowodów, a z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76).

Przy analizie zarzutu naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., należy odwołać się do treści art. 366 k.p.c., zgodnie z którym wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Jest poza sporem, że organ rentowy decyzją z dnia 2 listopada 2000 r. przyznał ubezpieczonemu rentę okresową z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 1 października 2000 r. do dnia 30 czerwca 2001 r., a ubezpieczony w odwołaniu od tej decyzji domagał się przyznania mu renty stałej. Jego odwołanie zostało prawomocnie oddalone. Z tego względu należy stwierdzić, że postępowanie sądowe dotyczące tej decyzji zostało prawomocnie zakończone, a objęty nią okres (od dnia 1 października 2000 r. do dnia 30 czerwca 2001 r.) i charakter przysługującego w tym czasie świadczenia (renta okresowa) jest objęty powagą rzeczy osądzonej. Jednakże wnioskodawca złożył nowy wniosek o przyznanie świadczenia rentowego na stałe na następny okres, a organ rentowy wydał nową decyzję (odmowną), od której ubezpieczony wniósł odwołanie do Sądu Okręgowego. Choć obecne postępowanie toczyło się między tymi samymi stronami co poprzednie, to przedmiot rozstrzygnięcia w nich (to co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia według art. 366 k.p.c.) był inny (na co trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny). Wynika to przede wszystkim z tego, że przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych (inaczej niż w "zwykłych" sprawach cywilnych) jest kontrola (konkretnej) decyzji organu rentowego. Przedmiot wyrokowania wyznacza więc decyzja organu rentowego, a wydanie nowej decyzji (nawet w sprawie dotyczącej prawa do tego samego

świadczenia) powoduje możliwość wniesienia od niej odwołania, które inicjuje przed sądem nową sprawę podlegającą merytorycznemu rozpoznaniu.

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że wyrok w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma powagi rzeczy osądzonej, jeśli dotyczy odmowy przyznania świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a po jego uprawomocnieniu się organ rentowy wydał nową decyzję, opartą na nowych dowodach mających wpływ na ujawnienie rzeczywistego stanu faktycznego i jego prawidłową ocenę, gdyż wydanie nowej decyzji uprawnia ubezpieczonego do złożenia od niej odwołania i zobowiązuje sąd do sprawdzenia jej prawidłowości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 1984 r., III URN 131/83, OSNCP 1984 nr 10, poz. 177). Podobnie w wyroku z dnia 8 lipca 2005 r., I UK 11/05 (OSNP 2006 nr 5-6, poz. 98) Sąd Najwyższy przyjął, że w odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza w istocie jej praktyczne znaczenie. Choć rozstrzygnięcia sądowe w tych sprawach ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania, to nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 117, a poprzednio uchwałę z dnia 20 września 1978 r., II UZP 7/78, OSNCP 1979 nr 3 poz. 48 oraz wyrok z dnia 8 października 1986 r., II URN 182/86, OSNCP 1987 nr 12 poz. 212). Powaga rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 k.p.c. dotyczy tylko tych orzeczeń sądów ubezpieczeń społecznych, których podstawa faktyczna nie może ulec zmianie lub gdy odwołanie od decyzji organu rentowego zostało oddalone po stwierdzeniu niespełnienia prawnych warunków do świadczenia wymaganych przed wydaniem decyzji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UK 61/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 371). Oznacza to, że wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej decyzji i postępowania wcześniej zakończonego prawomocnym wyrokiem sądu, wszczętego w wyniku wniesienia od niej odwołania, uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia kolejnego odwołania do sądu, a

wszczęta w ten sposób sprawa cywilna nie jest sprawą o to samo świadczenie w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Przepis ten daje podstawę do odrzucenia odwołania tylko wówczas, gdy zostało ono wniesione od decyzji już wcześniej zaskarżonej odwołaniem, które zostało oddalone prawomocnym wyrokiem. Natomiast odwołanie od nowej decyzji organu rentowego podlega merytorycznemu rozpoznaniu, zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2007 r., I UK 266/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 79).

Odnosząc powyższe rozważania do rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że w poprzedniej sprawie (VII U .../01) przedmiotem rozstrzygnięcia prawomocnego wyroku sądu była decyzja organu rentowego z dnia 2 listopada 2000 r. Przedmiotem orzekania w obecnym postępowaniu jest natomiast nowa decyzja z dnia 15 lipca 2003 r. wydana po przedstawieniu przez wnioskodawcę nowych okoliczności zmierzających do wykazania, że spełnił przesłanki do nabycia renty stałej za okres następujący po okresie, na który przyznano mu rentę w poprzedniej decyzji. Wobec tego w obu tych sprawach sądowych występuje inny przedmiot rozstrzygnięcia (w związku z podstawą sporu), nie mamy do czynienia z powagą rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) i nie ma podstaw do odrzucenia odwołania (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.). Ocena Sądu Apelacyjnego w tym zakresie jest więc trafna, a to oznacza, że Sąd ten słusznie nie uznał występowania powagi rzeczy osądzonej i ustalenia faktyczne (dowody) poczynione w poprzedniej sprawie uwzględnił w rozpoznawanej sprawie jako materiał dowodowy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

/tp/